

quantity of material from a variety of sources. It is an original and wide-ranging contribution which opens up new perspectives. Even those who think they understand the Renaissance will realize how much they have to learn.

BIBLIOGRAPHY

- GRAFTON (2011): Anthony Grafton, *The Culture of Correction in Renaissance Europe, The Panizzi Lectures 2009*, London: The British Library.
- SÁNCHEZ (1992): José A. Sánchez Paso, «La Universidad de Salamanca en la impresión y edición de libros», in *El libro antiguo español*, II, María Luisa López-Vidriero and Pedro M. Cátedra (eds.), Salamanca: Universidad de Salamanca.

MEDINA, Jaume: *De l'Edat Mitjana al dos mil. Estudis sobre la tradició clàssica a Catalunya*. Barcelona: Publicacions Internacionals Catalanes, 2009.

RAMON TORNÉ I TEIXIDÓ

Universitat Oberta de Catalunya, Estudis d'Arts i Humanitats
rtornet@uoc.edu

El gruixut volum del professor Jaume Medina aplega un conjunt de treballs entorn d'una temàtica en la qual és un expert indiscutible: la presència del món clàssic a Catalunya tot al llarg de la seva història. És en aquest sentit que els seus deu capítols es poden dividir en tres àmbits, per bé que tots tres van intrínsecament relacionats: en primer lloc, les traduccions dels clàssics —especialment a la Fundació Bernat Metge—; un segon àmbit consisteix a estudiar la presència en les lletres i en les terres catalanes d'alguns autors emblemàtics com ara Virgili, Horaci, Ciceró o sant Agustí; el tercer punt és, també un tema seu favorit, el de l'adaptació dels metres clàssics en la nostra poesia.

Com a traductor dels clàssics, Jaume Medina és plenament conscient del valor cultural que aquests aporten. No és casualitat, doncs, que el seu estudi sobre la intrahistòria de la gran col·lecció de clàssics grecollatins, la Fundació Bernat Metge, encapçali el primer capítol del llibre i que precisament, tanqui el seu llibre un altre capítol que duu per títol «Passat, present i futur de la traducció al català», convençut del treball ingent que tenim davant nostre per a incorporar autors de cultures forasteres, no només dels clàssics o de la Bíblia.

Altres set capítols del seu llibre s'ocupen d'Horaci, Virgili, Ciceró i sant Agustí en la cultura catalana. En realitat són articles publicats ja abans en altres revistes científiques, *Faventia*, *Els Marges*, *Ausa*, *Convenit Internacional...* En alguns casos es tracta de llargs estudis, plens de notes a peu de pàgina, riquíssims en dades i dates, que el nostre autor ha refet (sobretot els referents a Horaci i

Virgili) pensant a unificar-los: val a dir que és exhaustiu a detallar els manuscrits de casa nostra —i també molts altres que es conservaven, per exemple, en la biblioteca napolitana dels reis d'Aragó— que contenen les seves obres, catàlegs i inventaris antics de biblioteques (p. ex. testimonis del segle VII de les obres de sant Agustí), primeres traduccions i edicions fins arribar als últims anys del segle XX. Així mateix, Medina explica detingudament com aquests autors han influït, d'una manera o altra, en un reguitzell notabilíssim de poetes i escriptors del Principat, el País valencià i les Illes, entretenint-se, fins i tot a reproduir algunes cròniques i notícies, àdhuc correspondència privada de difícil accés per al lector. S'inclou, en aquest grup d'estudis, un original assaig, fins ara inèdit, sobre la interpretació del *Somnium Scipionis* en què Medina reflexiona sobre l'autoconeixement i l'ètica del bon governant.

En tercer lloc tenim un important capítol sobre l'adaptació dels metres clàssics en la poesia catalana. El tema va ser motiu de la seva tesi doctoral, dirigida per Miquel Dolç i presentada a la Universitat Autònoma de Barcelona el 1986. Ja el 1978 el professor Medina publicava a *Els Marges* un article justament famós sobre l'adaptació de l'hexàmetre i el dístic elegíac. Des d'aleshores no ha tancat el tema: entre els darrers, el 2003 a *Ausa*, en publicava un altre sobre els problemes que plantejaven aquestes imitacions en alguns sectors eclesiàstics, el 2004 i el 2005 publica uns textos de Josep M. Llovera, ell mateix en publicava unes provatures a *D'ara i de sempre...* La qüestió ha tingut defensors i detractors: seguint el camí de Carles Riba, Jordi Cors, Jordi Parramon, el mateix Jaume Medina ha establert unes normes prou clares, eficaces i prou convincents, a les que s'oposa tenaçment, però, Salvador Oliva.

Per això, si amb Hölderlin podem repetir que «tot allò que es va fundar, ho varen fundar els poetes», tenim al nostre abast un conjunt d'estudis que harmonitzen disciplines i aspectes que abasten la poesia, el pensament i la transmissió de la cultura, sempre fonamentats amb gran sensibilitat i coneixement rigorós.

VALRIU, Caterina i TOMÀS VIBOT: *El Comte Mal, entre la història i la llegenda*, Pollença: El Gall Editor, 2013; «Ramon Llull» 20.

JOAN BORJA I SANZ

Departament de Filologia Catalana, Universitat d'Alacant
joan.borja@ua.es

Caterina Valriu i Tomàs Vibot, veritables referents de l'etnopoètica contemporània a l'illa de Mallorca, formen un tàndem admirable, de feliç productivitat acadèmica, científica i literària. A quatre mans i dos cors van publicar l'any 2005 el llibre *El rei en Jaume I: un heroi històric, un heroi de llegenda. Cinc itineraris per Mallorca* (Palma: J. J. Olañeta Editor), un treball que indagava i divulgava el sug-